

Иванова 1981: Иванова Л.И. Полисемия русских прилагательных линейного пространственного измерения (Категориальная специфика, семемная организация, семантические процессы) [Текст] : Дис. ... канд. филол. наук: 10. 02. 01 / Л.И. Иванова. – Воронеж, 1981. – 185 с.

Коробейникова 1980: Коробейникова, В.А. Лексико-семантическая группа прилагательных с пространственным значением (К проблеме системности лексики) [Текст] : Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10. 02. 01 / В.А. Коробейникова. – Саратов, 1980. – 18 с.

Котнюк 1986: Котнюк, Л.Г. Выражение градуальности признака в семантике имен прилагательных со значением размера [Текст] : Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10. 02. 04/ Киевский гос. пед. ин-т иностранных языков / Л.Г. Котнюк. – К., 1986. – 23 с.

Лаврентьева 1968: Лаврентьева, М.С. Историко-семасиологическое исследование группы прилагательных, обозначающих “размер” во французском языке: (синхр. – диахр. исслед.) [Текст]: Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10. 02. 02 / М.С. Лаврентьева.– М., 1968. – 16 с.

Линник 1982: Линник, Т.Г. Параметричні прикметники і їх становлення [Текст] / Т.Г. Линник. – К.: Наукова думка, 1982. – 196 с.

Лосев 1953: Лосев, А.Ф. Эстетическая терминология ранней греческой литературы [Текст] / А.Ф. Лосев // Изв. АН СССР, ОЛЯ, 1953. – Т. 83. – С. 73-77.

Лукина 1964: Лукина, Г. Н. К истории антонимичных прилагательных в русском языке (слова тонкий и толстый) [Текст] / Г.Н. Лукина // Исследования по истории лексикологии древнерусского языка. – М.: Наука, 1964. – С. 80-93.

Михайловская 1965: Михайловская, Н.Г. Синонимические прилагательные в языке древнерусских памятников XI-XIV вв.: Прилагательное великий и его синонимы [Текст] / Н.Г. Михайловская // Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз., 1965. – Т. 42. – Вып. 1. – С. 34-42.

Славятинская 1981: Славятинская, М.Н. Язык гомеровского эпоса [Текст] / М.Н. Славятинская // Типы наддиалектных форм языка. – М.: Наука, 1981. – С. 19-40.

Смолина 1978: Смолина, К.П. К изучению семантической истории прилагательного великий / К.П. Смолина // Экскурсы в историю русской лексики. – М.: Наука, 1978. – С. 109-128.

Шевчук 1992: Шевчук, О. М. Словообразовательный потенциал имён прилагательных с пространственным значением и его реализация в современном русском языке [Текст] : Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10. 02. 01 / Киевский гос. ун-т им. Т. Шевченко. – К., 1992. – 18 с.

Джерела

Homers 1911: Homers. Ilias. Text. – Leipzig und Berlin: Druck und Verlag von B. G. Teubner, 1911. – 333 s.

Homers 1909: Homers. Odyssee. Text. – Leipzig und Berlin: Druck und Verlag von B. G. Teubner, 1909. – 248 s.

Статья посвящена анализу концептуального пространства прилагательных $\delta\omicron\lambda\iota\chi\acute{o}\varsigma$ и $\mu\alpha\kappa\rho\acute{o}\varsigma$ в древнегреческом языке путем когнитивного моделирования структур знания, передаваемых ими, и определения типичных контекстно обусловленных дифференциальных признаков, возникающих в конкретных условиях их функционирования.

Ключевые слова: концепт, концептуальное пространство, параметричность.

The article represents a linguocognitive peculiarity study of conceptual space rendered by Old Greek adjectives $\delta\omicron\lambda\iota\chi\acute{o}\varsigma$ and $\mu\alpha\kappa\rho\acute{o}\varsigma$ as well as establishing typical contextually specified differential characteristics that emerge from concrete conditions of their speech functioning.

Keywords: concept, conceptual space, parametricity.

Надійшла до редакції 22 вересня 2010 року.

Дмитро Сизонов

ББК Ш12=411.4*34

УДК 81'38:001.4:61

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТИЛЬОВІ ПАРАМЕТРИ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Розглядаються основні функціонально-стильові параметри медичної термінології, проаналізований процес термінологізації та дертермінологізації медичних термінів, а також специфічність вживання медичної лексики, використання й функціонування медичної термінології в текстах наукового стилю та стилю масової інформації.

Ключові слова: медична лексика (МЛ), медична термінологія (МТ), процес термінологізації, дертермінологізація, функціональні параметри термінів, науковий стиль, стиль масової інформації.

Питання термінології, починаючи з відомих робіт Д. Лотте, Г. Винокура, О. Реформатського, В. Виноградова, І. Квитка, В. Лейчика та інших, постійно знаходяться в полі зору мовознавців.

У роботах вітчизняних лінгвістів розглядаються питання сучасної термінології як у межах загальної лексикології, так і в межах її семантичного, граматичного та дериваційного аспектів, у розвитку теорії терміна загалом.

В останні роки більшої уваги як світовими, так і українськими лінгвістами приділяється вивченню мови з позиції лінгвокультурології, соціолінгвістики (Є. Верещагін [1980], А. Вежицька [1996], Ю. Караулов [2002] та ін.), лінгвопрагматики (Е. Азнаурова [1988], Ф. Бацевич [2008], Л.Мінкін [1998] та ін.), лінгвоінтелектуалізації (Р. Будагов [1971], Л. Шевченко [2001], В. Звєгінцев [2007] та ін.). Певна кореляція екстралінгвальних та інтралінгвальних факторів у сфері термінології досліджувалася багатьма лінгвістами світу (Д.Лотте [1961], В. Виноградов [1981], О. Реформатський [1996], В. Даниленко [1987], А. Д'яков [2000], Н. Цісар [2009] та ін.).

У цілому існують наступні аспекти вивчення у сфері як загальних, так і часткових питань термінознавства:

1) визначення предмету, методів, структури термінознавства, основних напрямків лінгвістичних досліджень термінів (В.Даниленко, В.Лейчик, А.Д'яков та ін.);

2) розробка основ лексикографічного опису терміносистем (термінографія) та укладання термінологій (А.Суперанська, В.Дубічинський та ін.);

3) питання семантики, структури терміна, мовної та поняттєвої системності (Т.Канделакі, В.Татарінова, О. Беляєва, Т.Соколовська та ін.);

4) словотвірна парадигматика термінів-дериватів та компонентів термінів-словосполучень, формування та еволюція галузевих термінологій (В.Даниленко, Л.Аксютенкова та ін.);

5) виділення інформаційної природи терміна, що базується на предикації та прагматичній заданості (М.Володіна, Ф.Бацевич та ін.);

6) специфіка семантики терміна у зв'язках з семантикою загальнолітературного слова, термінологія як частина лексичної системи мови (Л.Дубровіна, М.Іванова, Ф.Нікітіна та ін.);

7) функціонально-стильова єдність мови науки, функціонування термінів у сфері певної метамови (І.Квитко, Т.Кияк та ін.);

8) процеси термінологізації та детермінологізації, стилістика науково-технічних термінів у художніх та мас-медійних дискурсах (Н.Валгіна, Л.Капанадзе, Г.Солганик та ін.).

Лексико-стилістичний аспект – вивчення термінологічної лексики з точки зору її стилістичної приналежності та сфери функціонування – одне з найважливіших напрямків дослідження в сфері сучасного термінознавства. Тому вивчення та дослідження медичної термінології (МТ) саме з функціонально-стильової позиції є на часі та відповідно **актуальним**.

Мета статті – розглянути функціонально-стильові параметри МТ, проаналізувати специфічність вживання, використання, а також функціонування медичної лексики (МЛ) в текстах наукового стилю й стилю масової інформації.

Об'єктом дослідження є медичні терміни як елементи функціональних стилів української мови.

Предметом даної статті є основні характерні та сутнісні стилістичні параметри МТ.

Як і всі інші мовні універсалиї (найхарактерніша риса більшості мов світу), термін важко піддається дефініціюванню [Д'яков 1999]. Спроби щодо визначення терміна робилися неодноразово, і, мабуть, відсутність спільності в розумінні цього поняття і є найбільш переконливим доказом його (поняття) принципової нечіткості та неоднозначності. Наведемо лише кілька дефініцій, які відображають та синтезують, на нашу думку, різні точки зору, що стосуються даного питання.

О.Реформатський визначає термін, як «спеціальне слово, обмежене своїм особливим призначенням та статусом; слово, що тяжіє до однозначності, чіткості та розумності при вираженні понять та називанні речей» [Реформатський 1996]. Хоча теза про «чіткість та розумність» є досить дискусійною. Термін часто пов'язують з експресією [Солганик 1980], він може виходити за межі цієї «чіткості», унормованості і навіть використовуватися з конкретною стилістичною метою (хоча сам по собі термін має стояти осторонь стилістики [Реформатський 1996]).

Б.Городецький, аналізуючи термін як семантичний та семіотичний феномен, указує на те, що конкретних і жорстких меж між терміносистемами не існує, а тому розглядати об'єктивність, системність та унормованість як основні ознаки термінів варто лише в співвідношенні мовних та позамовних чинників розвитку лексичних одиниць у системі мови [Городецький 1977].

В.Лейчик говорить, що термін – це «мовний знак, який означає спеціальне поняття в конкретній системі понять» [Лейчик 2007] і, відповідно, розглядає його (термін) як семіотичну одиницю мови. Дослідник виключає будь-які стилістичні функції терміна, мотивуючи це відшліфованістю, унормованістю, моносемічністю та системністю терміна.

Ф.Нікітіна, аналізуючи термін в контексті лінгвістичної універсалістики, вважає, що терміном називається основна одиниця термінологічної системи й цим, власне, визначається його структура, а також специфічність характеристик, які відрізняють цю системну одиницю від усіх інших [Нікітіна 1978].

Підкреслюючи основні вищезазначені підходи, наголосимо, що представники московської, київської та львівської термінологічних шкіл (О.Реформатський, В.Лейчик, Б.Головін, Ю.Апресян, Ф.Нікітіна, Т.Кияк, Н.Нікуліна та інші) розглядають термін як семіотичне поняття, знак, як універсалию інтелектуальної діяльності людства, що входить до складу мови як системи і є її (мови) основною одиницею. Така точка зору, на наш погляд, об'єктивна та прийнятна.

Медичні терміни як системні елементи наукового стилю літературної мови одночасно диференціюються на спеціальну та вузькоспеціальну термінології.

Елементи першої можуть вноситись у словники загальнолітературної мови, інколи з позначками їх системно-поняттєвої приналежності (наприклад, *ангіна, антитіла, антибіотик, апендицит, сифіліс, скальпель, окуліст, туберкульоз, флюорографія, фурункул, шизофренія* тощо).

Елементи другої вносять в медичні енциклопедії, довідники, підручники та термінологічні словники (наприклад, *аутогемотерапія, хвороба Паркінсона, томографія, трихофітія, тахікардія, фільтрувальний вірус* тощо).

Медичні терміни, як і терміни інших наук, не існують ізольовано, а представляють собою елементи певної сукупності одиниць – термінологічної системи, вони існують у мові в складі певної термінології.

За словами І.Атанасової, термінологія конкретної наукової галузі – «не просто перелік термінів, а семіологічна система, тобто вираження певної системи понять, що відображає, у свою чергу, певне наукове світовідчуття» [Атанасова 2004]. Такої самої точки зору дотримується Н.Васильєва.

Б.Головін також пропонує використовувати позначення «термінологія» та «термінологічна система» як синоніми, що позначають «співвіднесеність з професійною сферою діяльності, галузю знань (техніки, управління, культури), сукупності термінів, пов'язаних одне з одним на поняттєвому, лексико-семантичному, дериваційному та граматичному рівнях» [Головін 1987].

Інші вчені розмежовують поняття «термінології» та «терміносистеми» (В.Лейчик та ін.).

Ми погоджуємося з наведеними далі визначеннями термінології та термінологічної системи, сформульованими В.Лейчиком.

Термінологія – це «сукупність лексичних одиниць конкретної мови, що позначають поняття певної спеціальної галузі знань чи діяльності, стихійно створених у процесі зародження і розвитку цієї сфери».

Термінологічна система (терміносистема) – це «знакова модель певної теорії спеціальної сфери знань чи діяльності, елементами якої слугують лексичні одиниці (слова та словосполучення), певної мови для спеціальних цілей, а структура в цілому адекватна структурі понять даної теорії» [Лейчик 2007].

Під термінологічним полем ми розуміємо поняттєво-семантичну категорію, в якій синтезуються системно-функціональні особливості термінів, – ієрархічну структуру з багатьох терміноодиниць, об'єднаних загальним значенням та тим, що відображає в мові певну поняттєву сферу.

Головним чином за стилістичною приналежністю в сучасній лексикології терміни чітко протиставляються професіоналізмам. Різниця полягає в тому, що «терміни – це повністю офіційне, усталене та узаконене в даній науці» найменування, а професіоналізми – найменування, «розповсюджене (частіше в розмовній мові) серед людей якоїсь професії, спеціальності, але не є таким, що суворо закріплене, науково позначене поняття» [Дубічинський 2003].

Іншими словами, вузькоспеціальний термін та професіоналізм марковані відповідно як «книжне» та «розмовно-просторічне» слова. Функціонально їх зближує те, що обидва не зрозумілі «пересічним» носіям мови.

До медичних професіоналізмів, наприклад, відносяться слова та словосполучення: *труба* – інкубаційна трубка [УТ 2010], *стукнути* – провести електро-імпульсивну терапію, дефібриляцію [К 2010]; *посадити на трубу* – перевести на штучну вентиляцію легенів [К 2010] тощо.

У мовах, у яких добре розвинений термінологічний апарат, крім сформованих термінологій існує ще й професійне просторіччя – «ненормована форма існування спеціальних мовних засобів, пов'язаних з термінами» [Суперанська 2003]. Це явище може бути викликane кількома причинами: психологічними, психолінгвістичними та власне мовними.

Психологічні пов'язані з оцінкою, яку надає мовець, передаючи зміст того чи іншого поняття. Якщо лікар говорить своєму інтерну, що він замість накладання гіпсу наклав *барабан* [УТ 2010], а замість зробленого уколу зробив *укол зонтиком* [Г 2010], це не тільки різнобічність засобів вираження, а й певна оцінка, з якої випливає, що він зробив неякісно.

До психолінгвістичних причин виникнення професійного просторіччя ми відносимо різного роду метафоризацію та метонімізацію, які залишаються поза нормативним використанням. Наприклад, про фельдшера, який боляче зробив укол говорять, що він керувався *подушкою* (тобто був утомлений) [УТ 2010].

Чисто лінгвістичне джерело професійного просторіччя – прагнення до економії, до скорочення форм, в результаті якого створюються еліпси, наприклад, зробити електрокардіограму серця (ЕКГ) лікарі називають як зробити «*ЕКГешку*» [Кр 2010].

Розглядаючи МТ, важливим є процес «флуктуації» лексики (періодична зміна, коливання) з різних стилєвих сфер у напрямку від загальноновживаної лексики до термінології (термінологізація) та навпаки (детермінологізація).

Під час термінологізації лексична одиниця отримує значення певного поняття у певній системі понять [Дубічинський 2003]. До термінів, тобто до складу певних термінологій, у процесі термінологізації можуть надходити:

1) слова загальноновживаної лексики: слово *утома* (як психологічний стан людини) зараз став технічним терміном – «*утома металів*», «*ударна утома*» [ГПУ 2010];

2) квазітерміни: терміни, що включають в себе елементи різних галузей, наприклад, медичної та фантастичної – *вірус-монстр* (як комп'ютерний термін, так і газетний) [Д 2010];

- 3) професійні просторіччя (див. у статті вище – Д.С.);
- 4) терміни з інших терміносистем, наприклад, *хвиля* (в оптиці – з гідравліки), *вірус* (в кібернетиці – з медицини);
- 5) номенклатурні одиниці – слова, що називають конкретні об'єкти науки або техніки (Сіріус-2Н – прилад для діагностики судин голови, що став елементом медичного терміну «*сіріусодіагностика*» [Д 2010]);
- 6) власні імена: хвороби, що носили імена вчених та стали термінами, наприклад, *синдром Дауна* – *даунізм*, *хвороба Паркінсона* – *паркінсонохвороба* [Д 2010].

Зворотній процес – перехід терміна до стану загальноновживаної лексики (детермінологізація) – відбувається у випадку розпаду певної терміносистеми внаслідок отримання нових даних у певній галузі наукового знання. На дериваційному рівні матеріальна оболонка твірного термінологізованого й похідного детермінологізованого слова однакова, словотворчі засоби фактично відсутні, зміни відбуваються всередині слова, у його змісті, тобто у співвіднесеності з позначуваними предметами і явищами.

Процес детермінологізації МТ має місце в різних функціональних стилях, зокрема стилі масової інформації. Медичні терміни, завдяки процесу детермінологізації, починають функціонувати у нових контекстах, призначених уже не тільки для фахівців, але й для всіх носіїв мови.

Н.Непийвода говорить, що при детермінологізації слово проходить кілька етапів [Непийвода 1997]. На першому (фундаментальному) етапі слово тільки частково втрачає свій термінологічний характер, виходячи за межі наукового контексту. Це пов'язано з частим уживанням терміна у ЗМІ. При цьому поняття, позначуване цим терміном, залишається тим самим, але порушується однозначна відповідність між власне терміном та його дефініцією. Так, наприклад, термін *вакцина* означає «медичний препарат, що забезпечує формування імунітету». З контексту «*Вакцина «Пентаксин» є серійною вбивцею дітей!*» [УТ 2009] термін вакцина не реалізує свою пряму номінацію. Термін десемантизується, набуває нових конотацій, а отже справляє на реципієнта негативне враження.

Наступний етап детермінологізації має на меті оформлення терміна як загальноновживаного слова літературної мови і його фіксацію у словниках у цій новій якості. Спеціальне, наукове значення терміна зводиться до мінімуму, за частотністю вживання на перший план виходить вторинна номінація. Наприклад, терміни *хворіти*, *хворий*, *хвороба*, *хворобливий*: хворіти взимку, хвора людина, хвороба серця. Пор.: «*хвора українська влада*» [Г 2010], «*хронічна хвороба економіки країни*» [К 2009], «*хворобливе питання Президента*» [Г 2009].

І на третьому етапі вже детермінологізований термін набуває великого стилістичного потенціалу і може використовуватися як основа подальшої семантичної деривації в мові: «*Язва чорного піару знову розколює націю навпіл*» [Г 2009]; «*Такої істерії опозиція вже давно не демонструвала*» [УТ 2009].

Функціонально-стильовий перерозподіл МЛ більшою мірою спричинений екстралінгвальними чинниками: частина МЛ, яка складає необхідний для спілкування лікаря та пацієнта словниковий мінімум, більш актуальна для пересічного члена суспільства, ніж спеціальна лексика інших наук (наприклад, вищої математики, хімії, астрономії), тому певні медичні терміни легко потрапляють у загальнолітературну мову.

Так, нові медичні терміни (неологізми) швидко обслуговують розвивальну науку, в той же час розповсюджені найменування з їх числа виходять за межі професійного спілкування, поповнюють лексику мови мас-медіа, використовуються в розмовній мові, в просторіччі. Це пояснюється тим, що інтерес до проблем здоров'я, до нових методів лікування є високим та водночас важливим і необхідним для сучасної людини, яка часто звертається до різних лікувальних центрів та закладів.

Нова МЛ актуалізується в повсякденному мовленні через ЗМІ, рекламу, популяризацію довідкової літератури і таке інше (наприклад, термін *амнезія* – повна або часткова втрата пам'яті – набув нових конотацій під час всесвітньої фінансової кризи: політична *амнезія* [УТ 2010], фінансова *амнезія* [Г 2010]).

Частотною є ситуація, коли медичні терміни в текстах стилю масової інформації використовуються як основа каламбура, гри слів, що, власне, і веде до виникнення неологізмів (вакцина + вбивця = *вакциновбивця* [Кр 2010], ГРИП + економіка = *грипономіка* [ГПУ 2010], космос + психічний = *космопсихічний* (про Черновецького) [ГПУ 2010]).

МЛ може використовуватися неоднозначно, тобто вона може вживатись у своєму первинному значенні, а також метафорично. Можливі також мовленнєві помилки та випадки «народної етимологізації» [Даниленко 1987]. Термін може бути не тільки детермінологізованим, але й деетимологізованим, при цьому він випадає з концептуальної парадигми і набуває часто суб'єктивного значення, заснованого на персональних психолінгвістичних асоціаціях (не точне трактування деяких діагнозів та визначення хвороб).

У ряді робіт термінологів (Д.Лотте, Т.Кияк, В.Даниленко та ін.) на матеріалі мови 80-х та 90-х рр. ХХ ст. розглядалися питання функціонування термінів медицини в повсякденному мовленні: шляхи їх проникнення до загальнолітературної мови, стилістика, формально-семантичні перетворення. Детермінологізовані медичні терміни мають місце в текстах стилю масової інформації, а переходячи в просторіччя шляхом метафоричного використання стають частиною розмовного стилю. Наприклад, зазначалося, що в розмовній мові терміни піддаються суфіксальній універбізації, еліпсису, усіченню, метафоризації, переосмисленню тощо.

Таким чином, специфіка МЛ, на наш погляд, полягає в тому, що в одному і тому самому тексті можуть використовуватися різностильові найменування (терміни та професіоналізми, загальноновживані та просторічні слова). Це пов'язано з особливою прагматикою спілкування на медичні теми, можливістю, а часто й необхідністю, переключення з одного стилю професійного мовлення на інший, в залежності від умов

комунікації. МТ може широко вживатися в усіх функціональних стилях української мови, щоправда з урахуванням основних функціонально-стилістичних параметрів тієї чи іншої терміносистеми, зокрема медичної (для наукових текстів неприпустимим є вживання детермінологізованого терміна, а для мас-медійних текстів вживання метафори чи метонімії за допомогою терміна є природним і допустимим).

Література

- Атанасова 2004: Атанасова, И.О. О характеристике термина [Текст] / И. Атанасова // ВТУ имени Святых Кирилла и Мефодия. Филологический факультет. Кафедра русского языка. Ежегодные лингвистические чтения 15 ноября 2003 года. – Велико Търново : Изд-во ВТУ, 2004. – С. 7-12.
- Бацевич 2008: Бацевич, Ф. Проблеми та термінологічний апарат сучасної лінгвістичної прагматики [Текст] / Ф. Бацевич // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”: “Проблеми української термінології”. – Львів : Вид-во Національного університету “Львівська політехніка”, 2008. – № 620. – С. 250-253.
- Будагов 1971: Будагов, Р.А. Язык, история и современность [Текст] / Р. Будагов. — М. : Издательство МГУ, 1971. — 300с.
- Вежбицька 1996: Вежбицкая, А. Язык. Культура. Познание [Текст] / М.А. Кронгауз (отв. ред. и сост.), Е.В. Падучева (вступ. ст.). — М. : Русские словари, 1996. — 411с. — ISBN 5-89216-002-5.
- Верещагин 1980: Верещагин, Е.М., Костомаров, В.Г. [Текст] / Е. Верещагин Лингвострановедческая теория слова. – М. : Русский язык, 1980. – 320с.
- Виноградов 1981: Виноградов, В.В. Проблемы русской стилистики [Текст] / В. Виноградов. – М. : Просвещение, 1981. – 246 с.
- Головин 1987: Головин, Б.Н., Кобрин, Р.Ю. Лингвистические основы учения о терминах [Текст] / Б. Головин. – М. : Высшая школа, 1987. – 103 с.
- Городецкий 1977: Городецкий, Б.Ю. Термин как семантический феномен [Текст] / Б. Городецкий // Проблемы теоретической и экспериментальной лингвистики. – М. : Лингвистика, 1977. – С. 12-16.
- Даниленко 1987: Даниленко, В. Русская терминология. Опыт лингвистического описания [Текст] / В.П. Даниленко. – М. : Наука, 1987. – 268 с.
- Д’яков 2004: Д’яков, А. Основы терминотворения: Семантический та соціолінгвістичний аспекти [Текст] / А. Д’яков, Т. Кияк, З. Куделько. – К. : Видавничий дім “Academia”, 2004. – 220 с. – 1000 прим. – ISBN 966-518-047-9.
- Даниленко 1987: Даниленко В. Русская терминология. Опыт лингвистического описания [Текст] / Даниленко В. – М. : Наука, 1987. – 268 с.
- Дубічинський 2003: Дубічинський, В.В. Прикладне термінознавство: Навч. посібн. [Текст] / За ред. В.В. Дубічинського та Л.А.Васенко – Х. : НТУ «ХП», 2003. – 145 с.
- Звегинцев 2007: Звегинцев, В.А. Теоретическая и прикладная лингвистика: Учеб. пособие для филол. ф-тов пед. ин-тов [Текст] / В.А. Звегинцев. — Изд. 3-е — М. : URSS. ЛКИ, 2007. — 335с. — (Из лингвистического наследия В). — ISBN 978-5-382-002*14-9.
- Караулов 2002: Караулов, Ю. Русский язык и языковая личность [Текст] / Ю. Караулов. – М. : Едиториал УРСС, 2002. – 346 с.
- Лейчик 2007: Лейчик, В. Терминоведение: Предмет, методы, структура [Текст] / В. Лейчик – М. : «Русский язык», 2007. – 256 с.
- Лотте 1961: Лотте, Д. Основы построения научно-технической терминологии [Текст] / Д. Лотте. – М. : Изд. Акад. наук ССР, 1961. – 158 с.
- Мінкін 1998: Минкин, Л. Аспекты синтезированной теории прагматики [Текст] / Л. Минкин // Вісник Київ. лінгвіст. ун-ту [Серія філологічна]. – Т. 1. – 1998. – № 1. – С. 20–24.
- Непийвода 1997: Непийвода, Н. Ф. Мова української наукової технічної літератури (функціонально-стилістичний аспект) [Текст] / Н. Непийвода. – К. : ВЦ «Ард», 1997.
- Нікітіна 1978: Нікітіна, Ф.О. Семантичні та словотвірні проблеми сучасної термінології [Текст] / Ф. Нікітіна – К. : КДУ, 1978. – 32 с.
- Реформатський 1996: Реформатский, А. Терминология [Текст] / А. Реформатский // Введение в языковедение / Под ред. В. Виноградова [Текст]. – М. : АспектПресс, 1996. – 536 с.
- Солганик 1980: Солганик, Г. Лексика газеты [Текст] / Г. Солганик. – М. : Журналистика, 1980. – 121 с.
- Суперанська 2003: Суперанская, А.В., Подольская, Н.В., Васильева, Н.В. Общая терминология: Вопросы теории [Текст] / Т.Л. Канделаки (отв. ред.). – М. : Едиториал УРСС, 2003. – 248 с. – 400 экз. – ISBN 5-354-00054-8.
- Цісар 2009: Цісар, Н. Вторинна номінація в системі української медичної термінології [Текст]: автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01 / Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2009. – 21 с.
- Шевченко 2001: Шевченко, Л.І. Інтелектуальна еволюція української літературної мови [Монографія] [Текст] / Л. Шевченко. – К. : ВПЦ КУ, 2001. – 477 с.

Список умовних скорочень джерел

Г – Главред
 ГПУ – Газета по-українськи
 Д – Донеччина
 К – Контракти
 Кр – Країна
 УТ – Український тиждень

Рассматриваются основные функционально-стилистические параметры медицинской терминологии, проанализирован процесс терминологизации и детерминологизации медицинских терминов, а также специфичность употребления медицинской лексики, использования и функционирования медицинской терминологии в текстах научного стиля и стиля массовой информации.

Ключевые слова: медицинская лексика (МЛ), медицинская терминология (МТ), процесс терминологизации, детерминологизация, функциональные параметры терминов, научный стиль, стиль массовой информации.

The basic functional and stylistic parameters of medical terminology are observed. The process of terminologization and determinologization medical terms, as well as the specificity of the use of medical vocabulary, the use and operation of medical terminology in the texts of scientific style and the style of the media are reviewed.

Keywords: medical lexicon (ML), medical terminology (MT), the process of terminologization, determinologization, functional parameters of terms, scientific style, style of the media.

Надійшла до редакції 17 вересня 2010 року.

Інна Стоянова

ББК Ш 10*008.51
 УДК 81'373.23

КОНЦЕПТУАЛЬНА МЕТАФОРА ЯК ЗАСІБ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУ *НАРОД* У ДИСКУРСІ АНТИУТОПІЇ (ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ)

*Стаття присвячена вивченню засобів вираження концепту *НАРОД*, що є одним із базових у концептуальному просторі дискурсу антиутопії. Представлено типи концептуальних метафор; вивчено кореляти метафор, що застосовуються для осмислення понять, з яких складається концептосфера поняття *НАРОД* у дискурсі антиутопії. Встановлено, що найбільш частотним видом метафори в досліджуваному типі дискурсу є антропоморфна метафора. Аналізуються універсальні та етноспецифічні типи концептуальних метафор в англійському, українському та російському дискурсі антиутопії.*

У статті розглядаються особливості вербалізації концептуальної метафори як засобу актуалізації лінгвокультурного концепту *НАРОД* у дискурсі антиутопії. Визначення сучасними лінгвістами дискурсу як особливого ментального світу або концептосфери в динаміці вимагає від дослідників не обмежуватися лише аналізом комунікативних стратегій, що є характерними для того чи іншого виду дискурсу, а й займатися пошуком концептів, що становлять його семантичну основу, вивчати особливості вербалізації цих концептів у мові. Дослідження кожного з типів дискурсу передбачає аналіз характерних для нього мовних одиниць. Актуальність дослідження визначена антропоцентричною природою досліджуваного концепту та його належністю до фундаментальних ментальних уявлень, які складають основу процесів категоризації та концептуалізації соціокультурної дійсності, а також залученням когнітивно-дискурсивних методик аналізу, що відкривають нові можливості вивчення концептів через їх функціонування в дискурсі. З огляду на те, що одним з інструментів пізнання в когнітивній лінгвістиці є когнітивна метафора, саме крізь її призму буде досліджуватися наш матеріал.

Метою статті є розкрити лінгвокультурну специфіку концепту *НАРОД* шляхом з'ясування місця когнітивної метафори в мовному вираженні визначеного концепту в англійському, українському та російському дискурсі антиутопії. Об'єктом дослідження є концептуальна метафора в дискурсі антиутопії. Матеріалом дослідження стали контексти дискурсу антиутопії, що були виділені методом суцільної вибірки із 53 художніх творів жанру антиутопії англійських, українських і російських авторів двадцятого сторіччя. Обсяг склав понад 13700 сторінок, а саме 4738 в англійській мові, 4083 в українській мові та 4879 – в російській.

В останні десятиріччя в лінгвістичних дослідженнях у межах антропоцентричного підходу велика увага приділяється проблемі людини. Антропоцентризм у лінгвістичних дослідженнях виявляється в тому, „що людина стає точкою відліку в аналізі тих чи інших явищ, що вона стає залученою в цей аналіз, визначаючи його перспективу й кінцево мету” [Кубрякова 1995: 212]. Питання про роль людини в мові ставилося в працях багатьох учених, філософів, лінгвістів, робилися спроби створення мовного образу людини в працях таких мовознавців, як: Ю.М. Караулов [Караулов 1987], В.М. Телія [Телія 1987], Ю.Д. Апресян [Апресян 1995], Ю.С. Степанов [Степанов 1997], Н.Д. Арутюнова [Арутюнова 1999], А.П. Чудинов [Чудинов 2001] та ін.